

ACİL PSİKİYATRİK MÜDAHALENİN ÖNEMİ

Işık Sayıl*

Ruhsal sorunların arttığı günümüzde psikiyatrik acil müdahaleyi gerektiren durumlar da giderek önem kazanmaktadır. Bilindiği gibi hastanelerin acil servisinde cerrahi ve dahili acil hastalar yanısıra psikiyatrik acil durumlarla da sıklıkla karşılaşmaktadır. Pek çok ülkede, çeşitli hastanelerde yapılan genel acil başvurular arasında psikiyatrik acil vakalar farklı yoğunluk göstermekte olup bu oran % 2,5 ile 12 arasında değişmektedir (2,4).

Yaptığımız araştırmalarda ise çalışmakta olduğum A.Ü. Tıp Fakültesine yapılan psikiyatrik acil başvuruların % 4-5 arasında değiştiği saptanmıştır.

Konuya hastanemizdeki acil başvurulara ilişkin uygulamayı vererek girmek istiyorum :

Psikiyatrik acil vakalara psikiyatri kliniğinde müdahale edilir (1). Psikiyatrik acil müdahaleyi gerektiren vakalar kliniğimize üç yoldan ulaşırlar.

- 1 — Hastanemiz acil servis kanalı ile gelenler.
- 2 — Diğer kliniklerden yatağında acilen psikiyatrik konsültasyon istenen vakalar.
- 3 — Psikiyatri kliniğine doğrudan başvuranlar.

Acil servisten gelen hastalar vakaların % 8-10'unu oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra diğer kliniklerde yatağında acilen psikiyatrik konsültasyon istemi üzerine müdahale edilen vakalar ise ancak % 6 oranındadır (9-12). Psikiyatrik acil müdahaleyi gerektiren vakaların % 85'ini ise psikiyatri kliniğine doğrudan başvuran hastalar oluşturur. 24 saat boyu hasta için başvuruya açık biz hizmet söz konusudur.

Tüm başvurular yılda ortalama 1000 dolayındadır. Başvuruların % 60'ını kadınların oluşturduğunu görmekteyiz.

Mesai saatlerinde acil hastalara poliklinik hizmeti içinde gerekli müdahalede bulunulur. Mesai saatleri dışında ve hafta sonlarındaki acil müdahale için başvurular nöbetçi doktor tarafından görülerek değerlendirilir. Hastalara gerekli ilk müdahale yapılarak ilerki tedavileri programlanır.

* A.Ü.T.F. Psikiyatri Kliniği Doçenti

Şimdi bu acil müdahale gereği duyulan hastaları bir gözden geçirelim. Bunu A.Ü. Tıp Fakültesi Psikiyatri kliniğinde 1978 yılında yapılmış bir asistanlık tezindeki bulgulardan yararlanarak yapacağım (6). Buradaki sonuçların 1975 yaptığımız bir diğer araştırma ile paralellik taşıdığını da vurgulamak yerinde olacaktır (13).

Bir yabancı ülkede yapılan araştırmalara göre acil psikiyatrik müdahale için başvurularda 1/3 oranında hasta kendisi acil durumu belirliyerek gelmektedir. 1/3'ü bir başkası yada bir kurum tarafından gönderilmiştir. 1/3 vakada ise bir doktor acil psikiyatrik müdahaleye gerek görmüştür (5).

Bizim bulgularımıza göre acil başvurularda hastaların % 65'i isteyerek % 35'i ise bir yakını tarafından zorlanarak yada polis veya mahkeme kanalı ile gelmişlerdir.

Hastalarımızın % 90'ı yanında ya aileden birileri yada arkadaşları olduğu halde gelirler. Hastaların refakatçılarının % 80'ninin büyük bir endişe içinde oldukları gözlemlenmiş, çoğu kere hastanın yanı sıra onlarada vakit ayırarak yatıştırıcı, destekleyici içerikte yaklaşımda bulunmak hatta bazen bir medikal müdahale gereği duyulmuştur.

Acil yardım için başvuran hasta grubunun % 40'ının eski hastalarımızdan olduğu ancak % 60'ının ilk kez bir psikiyatri kliniğine başvuruda bulundukları saptanmıştır.

Başvuruların günlere dağılımına bakılırsa hafta başından hafta sonuna doğru bir artış ve cuma günü en yüksek düzeye çıkış (% 19) görülür. Hafta sonunda ise Cumartesilere göre Pazar günleri daha yoğun olduğunu görüyoruz. Hatta haftanın 7 günü içinde en yüksek oranda başvuru % 20 ile pazar günleri yapılmaktadır.

Hastalarımızın yerleşim yerleri dikkate alınırca % 80'ninin Ankara'dan geri kalanın ise Ankara dışından geldikleri görülür.

Hastalara ilişkin bireysel özelliklere gelince :

Acil başvurularda **kadınlar** önde gelmektedir, (% 60) **yaş ortalaması** kadın ve erkeklerde değişmeksizin 28 olarak saptanmıştır. Ancak hastaların % 53'ü 16-25 yaş grubundan, % 37'si ise 26-45 yaş grubundandır. 46'nın üstündeki yaşlarda başvurular, ancak tüm acil başvuruların % 10'ünü oluştururlar. **Hastaların eğitim durumlarına** gelince, hastaların % 17'si cahil % 49'u ilkökul düzeyinde eğitilmiş ve % 31'i orta eğitimden geçmiştir. Hastaların % 57'si **evli**, % 42'si **bekar**'dır. **Kazanç** getiren bir uğraşı olan hastalar % 32, bir kazancı olmayanlar ise % 68 dir. Hastaların % 53'ü asgari ücretin altında bir gelire sahiptir.

Aile özelliklerine bakılırsa erkek hastaların % 65'i geleneksel büyük aileden gelmektedirler. Kadın hastalarda ise böyle bir yığılma söz konusu değildir.

Aciliyet oluşturan tablolara gelince bunlar şöyle sıralanabilir, 1-Depresyon ve intihar halleri (% 16), 2-Anksiyete ve panik durumları (% 16) 3-Saldırgan dav-

ranışlar (% 17) 4-Konversiyon reaksiyonları (% 47), 5-Konfüzyonel durumlar (% 4). Kadınlarda % 64 ile konversiyon reaksiyonları, erkeklerde ise % 32 ile saldırgan davranışlar önde gelmektedir.

Hastalara uygulanan tedavide çok yönlü bir yaklaşım esas alınmıştır. Tüm hastalarda destekleyici psikoterapi uygulanmış bunun yanı sıra ilaç tedavisi, farmadizasyon ve çevresel manipilasyon girişimleri ençok başvuru alan yöntemler olmuştur. Bunun yanı sıra hastanın ailesine de yol gösterici ve işbirliğini teşvik eden yaklaşımlarda bulunulmuştur.

Başvuran hastaların % 10'u kliniğimize yatırılmış, % 5'ine ilk müdahaleyi takiben yatarak tedavi önerilmiş, % 27'si ayaktan tedaviye alınmış, % 36'sına gereğinde polikliniğimize başvurması öğütlenmiş, % 11'i organizite şüphesi ile tetkike alınmıştır. Vakaların % 28'inde ilk müdahaleyi takiben tam salahlı hali saptanmıştır.

Buraya kadar sizlere psikiyatrik acil başvurular hakkında bir fikir vermeye çalıştım. Gördüğümüz gibi sayısal olarak bu hastalar küçümsenemeyecek bir yoğunluğa ulaşmışlardır. Kliniğimize tüm başvuruların % 10'unu oluşturmaktadır (3). Bu rakamlar psikiyatri hastalarına hizmet veren birçok hastane ve özel doktorun bulunduğı bir kent için oldukça anlamlıdır.

Başvuru da bulunan hastaların yaş ortalaması 28'dir. % 90'nının 46 yaşm altında oluşları, en verimli çağlarında olan bireylere hitap eden bir sorun olarak, konunun daha da önem kazanmasına yol açmaktadır. Bunun dışında verilen tüm ayrıntılar tek tek düşünülürse konunun önemini vurgulayan daha pekçok sonuç çıkarmak kabil olacaktır.

Ayrıca acil psikiyatrik vakada ilk müdahale koruyucu psikiyatri açısından da önem taşır (7-10). İlk müdahaledeki başarılı bir yaklaşım ikinci bir patlamayı ya da hastanın uyumsuzluklarını önlemek durumundadır. İlk patlamayı kendi kendine geçiştirse de, kişi, gelecekte başka acil müdahale gerektiren durumlar için bir potansiyel taşır. Daha sonraki patlamalar daha şiddetli ve onarımı güç durumlar olacaktır (8-11).

Genel anlamda acil psikiyatrik müdahalenin bireyin dolayısıyla toplumun gelecekteki ruh sağlığı açısından çok değerli bir müdahale olduğunu kabul etmek zorundayız.

ÖZET

Makalede acil psikiyatrik müdahalenin önemine değinilmiştir. Uygulamadan dikkate değer görülen sonuçlar verilerek psikiyatrik müdahalenin koruyucu psikiyatri ve toplum ruh sağlığı açısından değeri vurgulanmaya çalışılmıştır.

SUMMARY**The Value of Emergency Psychiatric Intervention**

In this paper after focusing on the value of acute psychiatric intervention we have given results of our study which we have find some fact that acut psychiatric intervention is also synonymus to preventive psychiatry and mental health of any society.

KAYNAKLAR

- 1 - Ankara Üniv. Tıp Fakütesi Acil Servis Yönetmeliği, 26.5.1980 tarih ve 16999 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.
- 2 - Bridges, P.K. : Psychiatric Emergencies, Charles C. Thomas Pub., 1971, Florida-USA.
- 3 - Çağlayan, H. : A.Ü.T.F. Psikiyatri Kliniğine Bir Yıl İçinde Yapılan Başvurular Üzerine Bir Değerlendirme, Uzmanlık Tezi, 1978
- 4 - Glick, R.A.; Meyerson, A.T.; Robbins, E.; Talbott, A.J. : Psychiatric Emergencies, Grune und Strutton Inc., 176, N.Y.
- 5 - Rosenbaum, C.P.; Beebe, J.E. : Psychiatric Treatment : Crisis Clinic and Concultation, MC. Graw - Hill Inc., 1975, N.Y.
- 6 - Sağırtay, A. : A.Ü.T.F. Psikiyatri Kliniğine Bir Yıl İçinde Başvuran Acil Hastalar Üstünde Bir Araştırma, Uzmanlık Tezi, 1979
- 7 - Sayıl, I. : Sosyal Psikiyatri, A.Ü.T.F. Mec., 29 : 543, 1976
- 8 - Sayıl, I. : Acil Psikiyatri, A.Ü.T.F. Mec., 32 : 129, 1979
- 9 - Sayıl, I. : Psikiyatrik Konsültasyon, Tıp Dünyası, 51 : 55- 1978
- 10 - Sayıl, I. : Koruyucu Psikiyatri, Tıp Dünyası, 52 : 175, 1979
- 11 - Sayıl, I. : Psikiyatride Kriz, Krize Müdahale Kavramı ve Bir Uygulama, A.Ü.T.F. Mec., 30 : 353, 1977
- 12 - Ünlüoğlu G; Sayıl, I. : A.Ü.T.F. Çeşitli Kliniklerinde Yatan Hastalarda Psikiyatrik Konsültasyon Bulguları, VII. Milli Nöro-Psikiyatri Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Sy : 239, 1971, Ankara
- 13 - Ünlüoğlu, G.; Sayıl, I. : A.Ü.T.F. Psikiyatri Kliniğine gelen Acil Vakalar, XII Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Çalışmaları, Sy : 661-669, 1976, İstanbul